

Komunikat Biura Trybunału Konstytucyjnego w związku z nowelizacją ustawy o Policji

W debacie publicznej nad ustawą z dnia 4 lutego 2016 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 147) podnosi się, że została ona wydana w celu wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 30 lipca 2014 r., sygn. K 23/11. Biuro TK uważa zatem za celowe przedstawienie relacji między obowiązkami ustawodawcy wynikającymi ze wskazanego wyroku, a treścią powołanej ustawy.

Z wyroku wynikała konieczność wprowadzenia m.in. następujących zmian w prawie:

- 1) wprowadzenie mechanizmu niezależnej (tj. sprawowanej przez sąd lub inny organ państwa niezależny od służb policyjnych i ochrony państwa oraz podmiotów zainteresowanych pozyskaniem takich danych) kontroli udostępniania danych telekomunikacyjnych funkcjonariuszom Policji, Straży Granicznej, kontroli skarbowej, Żandarmerii Wojskowej, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego i Służby Celnej;
- 2) określenia w ustawie rodzajów przestępstw godzących w podstawy ekonomiczne państwa, w odniesieniu do których dopuszczalna jest kontrola operacyjna przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, co mogłoby nastąpić przez odesłanie do konkretnych przepisów ustawy karnej, przestępstw stypizowanych w konkretnych rozdziałach ustawy lub posłużenie się nazwą rodzajową;
- 3) wprowadzenie mechanizmu gwarantującego ochronę informacji stanowiących tajemnicę zawodową, polegającego na zapewnieniu niezwłocznego, komisyjnego i protokolarnego niszczenia materiałów zebranych podczas kontroli operacyjnej, zawierających informacje objęte zakazami dowodowymi (w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania karnego), co do których sąd nie uchylił tajemnicy zawodowej bądź uchylenie było niedopuszczalne;
- 4) wprowadzenie procedury niszczenia danych telekomunikacyjnych pozyskanych przez służby policyjne i ochrony państwa, które to dane nie mają znaczenia dla prowadzonego postępowania.

Ponadto Trybunał uznał za celowe m.in.:

- 1) ograniczenie przypadków dopuszczalności stosowania kontroli operacyjnej i sięgania po dane telekomunikacyjne tylko do spraw podejrzenia popełnienia poważnych przestępstw lub innych zagrożeń bezpieczeństwa państwa bądź zapobiegania im;
- 2) doprecyzowanie katalogu poważnych przestępstw (przez wskazanie ich typów, nazw rodzajowych, lub odwołanie się do rozdziałów części szczegółowej kodeksu karnego), co do których jest dopuszczalne niejawnie zbieranie informacji o osobach, tak aby ingerencja w

prywatność człowieka przez służby policyjne i ochrony państwa nie była nieproporcjonalnie szeroka;

- 3) uzależnienie możliwości niejawnego pozyskiwania danych telekomunikacyjnych od braku możliwości pozyskania określonych informacji w inny, mniej dolegliwy dla jednostki sposób lub w sytuacji nieprzydatności innych środków;
- 4) doprecyzowanie przepisów regulujących postępowanie z materiałami zebranymi w kontroli operacyjnej i danych telekomunikacyjnych, które mogą być przechowywane i przetwarzane jedynie w celu, w jakim zostały zebrane zgodnie z ustawą; dane zbędne dla prowadzonego postępowania lub zebrane niezgodnie z ustawą mają być niszczone.
- 5) sprecyzowanie w przepisach prawa rodzajów środków technicznych stosowanych przez służby policyjne i ochrony państwa kontroli operacyjnej;
- 6) wprowadzenie rozwiązań gwarantujących bezpieczeństwo gromadzonych danych oraz zapewniających upublicznianie zagregowanych danych statystycznych obrazujących skalę niejawnego uzyskiwania przez służby policyjne i ochrony państwa informacji za pomocą kontroli operacyjnej i retencji danych telekomunikacyjnych.

Trybunał wyznaczył ustawodawcy maksymalny dopuszczalny w art. 190 ust. 3 Konstytucji termin – to jest 18 miesięcy od dnia ogłoszenia orzeczenia, co nastąpiło 6 sierpnia 2014 r. – na zmianę niekonstytucyjnych przepisów. W przeciwnym razie niekonstytucyjne przepisy utraciłyby moc obowiązującą.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 4 lutego 2016 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 147) Biuro Trybunału Konstytucyjnego wyjaśnia, że ustawa jedynie częściowo realizuje wyrok z 30 lipca 2014 r., a dodatkowo wprowadza inne rozwiązania prawne, których wyrok TK w sprawie o sygn. K 23/11 nie wymagał bądź do których w ogóle się nie odnosił.

- 1) Trybunał Konstytucyjny nie odnosił się w wyroku do dopuszczalności pozyskiwania przez służby policyjne i ochrony państwa tzw. danych internetowych, ani tym bardziej nie zobowiązywał ustawodawcy do przyznania służbom kompetencji do pozyskiwania tych danych.
- 2) Wyrok TK – podobnie jak orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 8 kwietnia 2014 r. w sprawie C-293/12, a także sądów konstytucyjnych Niemiec, Austrii, Słowenii, Rumunii, Czech czy Bułgarii – wymaga wprowadzenia niezależnej kontroli każdego wypadku udostępniania danych telekomunikacyjnych, co oznacza, że organ kontrolujący powinien niezwłocznie, po zebraniu danych, dokonać oceny legalności pobrania danych konkretnego podmiotu;

- 3) Trybunał Konstytucyjny wskazał, że w wypadku pozyskiwania danych telekomunikacyjnych osób zobowiązanych prawnie do zachowania tajemnicy zawodowej, zgoda niezależnego organu musi być udzielona przed ich pobraniem, a nie po udostępnieniu służbom policyjnym i ochrony państwa takich danych;
- 4) Trybunał Konstytucyjny – podobnie jak Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 8 kwietnia 2014 r. w sprawie C-293/12, a także sądy konstytucyjne Niemiec, Austrii, Słowenii, Rumunii, Czech czy Bułgarii – wskazał, że niejawne zbieranie danych o osobach (w toku kontroli operacyjnej i pozyskiwania danych telekomunikacyjnych) jest uzasadnione tylko dla poważnych przestępstw i zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa;

Powyższe zestawienie nie zawiera oceny co do zgodności czy niezgodności z Konstytucją nowych przepisów.

Trybunał zwraca także uwagę, że do dnia dzisiejszego nie zostało wykonane postanowienie sygnalizacyjne z 25 stycznia 2006 r., sygn. S 2/06, w którym Trybunał zwrócił Sejmowi uwagę na konieczność zagwarantowania ochrony konstytucyjnych praw osób poddanych kontroli operacyjnej. Ma to polegać na wprowadzeniu obowiązku informowania osób, wobec których prowadzono kontrolę operacyjną i zakończono ją, o samym fakcie pozyskania danych. Na potrzebę wprowadzenia takiego mechanizmu i wykonania wspomnianego postanowienia sygnalizacyjnego Trybunał zwrócił też uwagę w wyroku z 30 lipca 2014 r. o sygn. K 23/11.